

Document voor marktconsultatie

Voor de aanbesteding

‘Vergroten en verbinden langs macrogradiënten als sleutel tot biodiversiteitsherstel’

ontwikkeling+beheer natuurkwaliteit
o+bn

Versie : definitief
Datum : 17 maart 2022

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK 1 INLEIDING	3
1.1 AANLEIDING MARKTCONSULTATIE	3
1.2 LEESWIJZER	3
HOOFDSTUK 2 DOEL, OPZET, PLANNING EN VOORWAARDEN	4
2.1 DOEL MARKTCONSULTATIE	4
2.2 OPZET MARKTCONSULTATIE	4
2.3 DOELGROEP MARKTCONSULTATIE	4
2.4 PLANNING MARKTCONSULTATIE	4
2.5 EINDVERSLAG MARKTCONSULTATIE	5
2.6 VOORWAARDEN VOOR DE MARKTCONSULTATIE	5
2.7 CONTACTGEGEVENS MARKTCONSULTATIE	5
2.8 TENDERED	5
HOOFDSTUK 3 PROJECTOMSCHRIJVING	7
BIJLAGEN	11
BIJLAGE A VRAGENLIJST MARKTCONSULTATIE	11

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding marktconsultatie

Deze marktconsultatie vindt plaats in het kader van het Programma Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN). Het OBN wordt gefinancierd door de 12 provincies via BIJ12 en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

De aard van het onderzoek dat door het OBN wordt uitgevoerd kenmerkt zich door probleemgestuurd, veelal langjarig en experimenteel onderzoek op veldschaal, gericht op de ontwikkeling en toetsing van innovatieve en praktijkgerichte maatregelen voor het herstel en beheer van natuurkwaliteit.

'Vergroten van het areaal en het verbeteren van de connectiviteit' (van natuurgebieden en van populaties) is in het Ecologisch Assessment van het Kennisnetwerk OBN aangemerkt als één van de zes aangrijpingspunten voor natuurherstel. In zeven van de tien landschappen is dit thema naar voren gekomen als belangrijk aangrijpingspunt voor ecologische herstel: beekdalen, cultuurlandschap, droog zand, heuvelland, laagveen & zeeklei, nat zand en rivierlandschap. Biodiversiteitsherstel staat momenteel dan ook hoog op de agenda, in Nederland (Deltaplan Biodiversiteitsherstel) en wereldwijd (UN Decade of Ecosystem Restoration). Het belang van connectiviteit voor de biodiversiteit in versnipperde landschappen is één van de belangrijke redenen achter de totstandkoming van het Nationaal Natuurnetwerk (NNN, voorheen EHS).

Voor het beheer is een beter inzicht in dit thema zeer belangrijk om een veel gerichtere inzet van middelen (voor bijvoorbeeld aankoop, inrichting en beheer) mogelijk te maken, omdat het aangeeft welke (aangelegde) verbindingen zorgen voor goede uitwisseling en daarmee effectief in te zetten zijn.

De doelstelling van de aanbesteding is het contracteren van één partij die onderzoek (bureau en veldstudie) uitvoert in het kader van vergroten en verbinden langs macrogradiënten als sleutel tot biodiversiteitsherstel voor een periode van maximaal 48 maanden.

Het doel van deze marktconsultatie is te onderzoeken of er partijen zijn die willen en kunnen meedoen met een dergelijke aanbesteding, welke informatie minimaal nodig is om een goede aanbieding te kunnen doen en wat de kosten zijn van dit soort bureau en veldstudies.

1.2 Leeswijzer

Dit document richt zich tot geïnteresseerde partijen. Het bevat uitleg over de marktconsultatie zelf en bevat een aantal vragen die BIJ12 aan geïnteresseerde partijen in de markt wenst voor te leggen.

- Hoofdstuk 2 gaat in op het doel, de procedure, de planning en de voorwaarden van de marktconsultatie.
- Hoofdstuk 3 beschrijft het project waar het om draait.
- Als bijlagen zijn gevoegd de vragen die BIJ12 tijdens deze marktconsultatie wenst voor te leggen.

Hoofdstuk 2 Doel, opzet, planning en voorwaarden

2.1 Doel marktconsultatie

Deze marktconsultatie wordt gehouden voorafgaand aan een mogelijke aanbesteding, maar maakt daar geen deel van uit. BIJ12 wenst te inventariseren welke mogelijkheden er in de markt voorhanden zijn om onderzoek te doen naar het vergroten en verbinden langs macrogradiënten als sleutel tot biodiversiteitsherstel'.

De informatie die met deze marktconsultatie vergaard wordt, kan worden gebruikt bij de nadere besluitvorming inzake de aanbesteding.

Alle ondernemingen worden hierbij van harte uitgenodigd om mee te denken. Aan deelneming of bijdragen in deze marktconsultatie kunnen geen rechten worden ontleend.

Het doel van deze marktconsultatie is tweeledig, namelijk:

1. BIJ12 wil voorafgaande aan het aanbestedingstraject marktpartijen informeren over het project en
2. Daarnaast wenst BIJ12 inzicht te krijgen in de kansen en potenties van het project en mogelijke optimalisaties in de scope en randvoorwaarden van het project die de interesse van marktpartijen in het project kunnen vergroten.

2.2 Opzet marktconsultatie

De consultatie bestaat uit een schriftelijk deel en een mondeling deel (consultatiegesprekken). Geïnteresseerde partijen kunnen zich aan de hand van bij dit document behorende bijlagen een beeld vormen.

BIJ12 heeft een aantal vragen geformuleerd. Deze vragen zijn opgenomen in bijlage A bij dit document. Deze bijlage is tevens het antwoordformulier waarmee geïnteresseerde partijen op deze vragen kunnen reageren. Deze procedure voorziet niet in het stellen van schriftelijke vragen door geïnteresseerde partijen.

Partijen die serieus hebben gereageerd op de gestelde vragen, en blijkgeven prijs te stellen op het voeren van een gesprek met BIJ12 ter nadere toelichting en verdieping, worden door de BIJ12 uitgenodigd voor een bilateraal consultatiegesprek. Indien er meer dan vijf partijen hebben aangegeven een consultatiegesprek te willen, worden erop grond van de gegeven antwoorden maximaal vijf partijen uitgenodigd. BIJ12 waardeert elke inspanning van geïnteresseerde partijen om aan deze consultatiedeel te nemen, maar kan zich op voorhand niet verplichten om op individuele basis op elke reactie te reageren. Ook worden geen kosten vergoed.

2.3 Doelgroep marktconsultatie

Met deze marktconsultatie richt BIJ12 zich direct tot marktpartijen die in de uitvoering van het project zijn geïnteresseerd.

2.4 Planning marktconsultatie

Activiteit	Datum en tijd (CET)
Aankondiging marktconsultatie en beschikbaarstellingmarktconsultatiedocument met bijlagen op TenderNed	17 maart 2022
Indienen antwoorden door partijen (via de berichtenmodule in TenderNed)	6 april 2022 12:00 uur

Voeren bilaterale consultatiegesprekken met partijen	13 april 2022
Publicatie eindverslag marktconsultatie	2 mei 2022

2.5 Eindverslag marktconsultatie

Na afloop van de marktconsultatie zal BIJ12 een eindverslag opstellen en publiceren op TenderNed. Het eindverslag zal een geabstraheerde weergave op hoofdlijnen bevatten van de verkregen informatie en inzichten in de diverse onderdelen van het project. In het eindverslag van de marktconsultatie zal de door BIJ12 verkregen informatie uitsluitend geanonimiseerd worden weergegeven. Concurrentiegevoelige of geheime bedrijfsinformatie wordt niet gepubliceerd. Aan het eindverslag zal uit oogpunt van transparantie de lijst met deelnemers aan de marktconsultatie worden toegevoegd.

2.6 Voorwaarden voor de marktconsultatie

Op deze marktconsultatie zijn de volgende voorwaarden van toepassing:

1. De marktconsultatie is voor alle betrokkenen vrijblijvend;
2. Deelname aan de marktconsultatie brengt partijen ten opzichte van elkaar op geen enkele wijze in een bevooroordeelde of benadeelde positie bij aanbesteding;
3. Partijen kunnen geen rechten ontleen aan de informatie die ten behoeve van de marktconsultatie is verstrekt;
4. Claims over het gebruik van informatie, vertrouwelijkheid, of verzoeken om vergoedingen in verband hiermee worden niet gehonoreerd;
5. Verstrekte informatie in het kader van de marktconsultatie kan afwijken van in de aanbestedingsprocedure te verstrekken informatie;
6. BIJ12 is niet gebonden aan de uitkomsten van de marktconsultatie;
7. Er wordt geen vergoeding toegekend aan de deelnemers van deze marktconsultatie;
8. Dit marktconsultatiedocument is uitsluitend geschreven in het kader van deze marktconsultatie;
9. Dit document, deelname of bijdrage aan de marktconsultatie geldt niet als uitnodiging tot inschrijving op de (Europese)aanbesteding(en) voor het onderhavige project, noch kunnen daaraan rechten worden ontleend;
10. BIJ12 behoudt zich het recht voor de in dit document opgenomen plannen tussentijds te wijzigen;
11. Deze marktconsultatie zal worden gevoerd in uitsluitend de Nederlandse taal.

Door deelname aan deze marktconsultatie geven partijen te kennen onvoorwaardelijk akkoord te gaan met deze voorwaarden.

2.7 Contactgegevens marktconsultatie

BIJ12 begeleidt de marktconsultatie. Als contactpersoon treedt de heer Zhen Ma (inkoper) of diens vervanger op. Het is niet toegestaan om BIJ12 rechtstreeks te benaderen. Acquisitie naar aanleiding van deze marktconsultatie wordt niet op prijs gesteld.

Alle correspondentie vindt in beginsel plaats via via TenderNed o.v.v. marktconsultatie 'Vergroten en verbinden langs macrogradiënten als sleutel tot biodiversiteitsherstel'

2.8 TenderNed

Alle correspondentie verloopt via TenderNed. Dit betekent onder meer dat:

- a) Alle documenten kosteloos en digitaal ter beschikking worden gesteld via TenderNed;
- b) Het stellen van vragen plaatsvindt via de vraag & antwoordfunctie van TenderNed;
- c) Het indienen van de vragenlijst van de marktconsultatie uitsluitend digitaal kunnen worden ingediend via de berichtenmodule;

- d) Ook alle verdere correspondentie in beginsel plaatsvindt via de berichtenmodule van TenderNed.

Om optimaal gebruik te kunnen maken van de functionaliteit van TenderNed is het voor Inschrijvers van belang dat de organisatie juist is geregistreerd en onder andere de juiste personen voor de onderhavige aanbesteding de juiste machtiging gegeven wordt. Registratie dient eenmalig te geschieden en is kosteloos.

NB. Alleen als een onderneming in TenderNed op de groene knop "*Houd mij op de hoogte van deze aanbesteding*" heeft gedrukt, ontvangt deze bepaalde automatische berichten die de onderneming bijvoorbeeld attenderen op het feit dat aanbestedingsdocumenten zijn toegevoegd door de Aanbestedende dienst. Het sec downloaden van de aanbestedingsdocumenten is hiervoor dus niet voldoende.

Via www.TenderNed.nl/voor-ondernemingen/ondersteuning zijn tal van kennisbronnen te raadplegen. Indien Ondernemers technische problemen ervaren of vragen hebben over de werking van TenderNed, dan dient contact opgenomen te worden met de servicedesk van TenderNed zelf en niet met de Aanbestedende dienst. De servicedesk is bereikbaar op werkdagen van 08.30 tot 17.00 uur via 0800-TenderNed (0800-8363376) of servicedesk@TenderNed.nl.

Hoofdstuk 3 Projectomschrijving

3.1 Probleemstelling

In het versnipperde Nederlandse landschap heeft de combinatie van de afname van oppervlakte en kwaliteit van leefgebieden en de ruimtelijke samenhang hiertussen ertoe geleid dat veel soorten alleen nog voorkomen in kleine geïsoleerde populaties. Dit maakt ze kwetsbaar voor (regionale) extinctie, bijvoorbeeld als gevolg van habitatvernietiging of weersextremen. Daarnaast kan een gebrekkige uitwisseling leiden tot een proces van genetische erosie, dat het aanpassingsvermogen en uiteindelijk ook het voortplantingssucces ondermijnt. Afhankelijk van de soort(groep) en het landschap vormen het versterken van bronpopulaties, het creëren van stapstenen met leefgebied of het versterken van een netwerk van corridors de belangrijkste opties om verder verlies te voorkomen.

Het vergroten van het leefgebied van bedreigde soorten is een mogelijkheid voor populatieherstel en het vergroten van de weerstand en veerkracht bij verstoringen. De soorten die momenteel het meest onder druk staan zijn gedurende hun levenscyclus ofwel afhankelijk van meerdere habitat/landschapstypen die in samenhang voorkomen of van specifieke habitattypen die voorkomen op de overgangssituaties tussen de landschapstypen. Vergroten van het leefgebied betekent daarom vooral herstel van de macrogradiënten in het Nederlandse landschap. Deze gradiënten worden in grote mate gestuurd door het samenspel tussen hydrologie en geomorfologie en zijn te vinden waar bijvoorbeeld de hogere zandgronden overgaan in laagveenmoerassen, beekdalen of het rivierengebied, en waar de kustduinen overgaan in zeekleigebieden.

Echter zijn juist op deze plekken vooral 'harde' overgangen aanwezig tussen delen van de macrogradiënt die nog in stand zijn gebleven — vaak gelegen binnen natuurgebieden — terwijl de voor soorten waardevolle tussenliggende overgangszone is omgevormd naar cultuurlandschap. Deze versnippering heeft een tweeledig probleem veroorzaakt. Naast het wegvallen van essentiële habitatcomponenten om hun levenscyclus te doorlopen heeft het ook tot gevolg dat de verbindingen waarlangs soorten mee konden bewegen bij gewijzigde milieuomstandigheden, bijvoorbeeld bij droogte, verbroken zijn. Hierdoor treedt verlies aan veerkracht en weerstand op, wat populaties nog verder onder druk zet.

Inzetten op herstellen van macrogradiënten met de bijbehorende samenhang tussen habitattypen op een landschapsoverstijgende schaal lijkt daarmee de meest effectieve wijze om gebieden te vergroten ten behoeve van het herstel van populaties van bedreigde soorten. Echter loopt het vergroten van leefgebieden in het intensief gebruikte Nederlandse landschap snel tegen grenzen aan. Daarnaast is er het probleem van genetische erosie niet mee verholpen. Kleinschalige verbindingen in het cultuurlandschap zijn daarom nodig om de connectiviteit te bevorderen. Dit kunnen inrichtingsvormen zijn die bepaalde delen van de gradiënt kunnen vervangen of als dispersiecorridor kunnen dienen. Te denken valt aan voor dit doel aangelegde constructies als ecoducten en vispassages, maar ook aan bestaande landschappelijke netwerkstructuren als de blauw-groene dooradering van landbouwgebieden, bermen langs infrastructuur en dijken.

Hoe populatieherstel kan worden bevorderd middels vergroten of verbinden is voor veel soorten en in diverse landschapstypen nog onduidelijk. Er is nog weinig ervaring met het vergroten van gebieden langs macrogradiënten en de effectiviteit van verbindingen op de levensvatbaarheid van populaties is voor de meeste soortgroepen (met uitzondering van (grote) zoogdieren en vissen) nog nauwelijks onderzocht. Hier komt bij dat de wijze waarop dispersie überhaupt plaatsvindt voor de meeste soorten onbekend is. Gezien de sterke achteruitgang van veel bedreigde soorten is het daarom van groot belang inzicht te krijgen voor welke (combinatie van) landschapstype(n) welke opties prioriteit verdienen.

3.2 Beleidscontext

'Vergroten van het areaal en het verbeteren van de connectiviteit' (van natuurgebieden en van populaties) is in het Ecologisch Assessment van het Kennisnetwerk OBN aangemerkt als één van de zes aangrijpingspunten voor natuurherstel. In zeven van de tien landschappen is dit thema naar voren gekomen als belangrijk aangrijpingspunt voor ecologische herstel: beekdalen, cultuurlandschap, droog zand, heuvelland, laagveen & zeeklei, nat zand en rivierlandschap. Biodiversiteitsherstel staat momenteel dan ook hoog op de agenda, in Nederland (Deltaplan Biodiversiteitsherstel) en wereldwijd (UN Decade of Ecosystem Restoration). Het belang van connectiviteit voor de biodiversiteit in versnipperde landschappen is één van de belangrijke redenen achter de totstandkoming van het Nationaal Natuurnetwerk (NNN, voorheen EHS).

Voor het beheer is een beter inzicht in dit thema zeer belangrijk om een veel gerichtere inzet van middelen (voor bijvoorbeeld aankoop, inrichting en beheer) mogelijk te maken, omdat het aangeeft welke (aangelegde) verbindingen zorgen voor goede uitwisseling en daarmee effectief in te zetten zijn.

3.3 Doel

Doelen van het onderzoek zijn:

1. Het bieden van een kader waarin een onderbouwde afweging gemaakt kan worden tussen het vergroten en het verbinden van gebieden ten behoeve van het populatieherstel van prioritaire bedreigde soorten, aansluitend bij de macrogradiënten die in het Nederlandse landschap (potentieel) aanwezig zijn.
2. Het evalueren van de effectiviteit van bestaande verbindingen voor de dispersie van soorten en uitwisseling tussen deelpopulaties, zodat inzicht verkregen wordt in de kenmerken van goed functionerende verbindingzones.

Er wordt in het onderzoek dus zowel aandacht besteed aan het vergroten van bestaande natuurgebieden langs macrogradiënten als aan het kleinschalig verbinden van versnipperde delen ervan waar als gevolg van andere functies het vergroten moeilijk kan worden gerealiseerd.

3.4 Kennisvragen

De hoofdvraag is van het onderzoek is: *'Op welke manier kan het voortbestaan van prioritaire bedreigde soorten duurzaam worden gewaarborgd en kan kolonisatie van herstelde gebieden worden gefaciliteerd met op vergroten en verbinden gerichte maatregelen die de macrogradiënten in het Nederlandse landschap volgen?'*

Er wordt een aantal deelvragen onderscheiden:

1. Wat is het belang van landschapsoverstijgende macrogradiënten voor prioritaire bedreigde soorten?
2. Waar liggen de uit het oogpunt van biodiversiteitsherstel belangrijkste macrogradiënten in Nederland?
3. In welke toestand zijn deze gradiënten in termen van habitatkwaliteit en mate van versnippering, wat zijn de belangrijkste knelpunten en hoe zouden deze kunnen worden weggenomen?
4. Van welke bedreigde prioritaire soorten kan verwacht worden dat deze profiteren van het herstel van macrogradiënten middels vergroting van hun leefgebied en voor welke soorten heeft juist verbinden de hoogste prioriteit?
5. Is dit onderscheid te herleiden tot generieke eigenschappen/randvoorwaarden die geëxtrapoleerd kunnen worden naar andere (groepen) soorten?

6. Welke verbindingsmogelijkheden zijn er voor die delen van de macrogradiënt waar de huidige randvoorwaarden ervoor zorgen dat herstel niet mogelijk is, zoals het overbruggen van het cultuurlandschap?
7. Wat zijn de (a)biotische kenmerken van goed functionerende verbindingen en hoe worden deze beheerd?
8. Kan een optimale ruimtelijke configuratie worden afgeleid?
9. Welke criteria maken een onderbouwde keuze mogelijk tussen de verschillende verbindingsmogelijkheden om het knelpunt van versnippering op te heffen?

3.5 Aard van het onderzoek/aanpak

In een eventuele aanbesteding voor onderzoek naar het vergroten en verbinden langs macrogradiënten als sleutel tot biodiversiteitsherstel zal waarschijnlijk het volgende aan de markt worden gevraagd:

Een combinatie van bureau- en veldstudie is benodigd om de onderzoeksvragen te beantwoorden. Om tot voldoende detailniveau te komen moeten de principes aan de hand van een casus worden uitgewerkt, waarbij het wel van belang is dat de bevindingen in grote lijnen toepasbaar zijn in verschillende regio's.

De volgende sporen wordt voorgesteld:

Spoor I: Verkenning Nederlandse macrogradiënten, belang voor biodiversiteit, huidige toestand, knelpunten en ontwikkelingsrichtingen. De verkenning vindt plaats op basis van bronnen als de wetenschappelijke literatuur, rapporten en andere documenten, kaartmateriaal, oude inventarisatiegegevens om een kennisbasis te ontwikkelen. Benutting van ruimtelijke abiotische informatie is hierbij belangrijk, gekoppeld aan een analyse van hotspots van biodiversiteit of het voorkomen van soorten die karakteristiek zijn voor bepaalde gradiënten.

Spoor II: Uitwerking van een casus waarin de principes van vergroten en verbinden verder worden uitgewerkt. Vastgesteld wordt welke habitattypen er aanwezig zijn of zijn (hersteld) en wat de toestand hiervan is in termen van bijvoorbeeld omvang, habitatconfiguratie en de ruimtelijke samenhang. Ook worden de typen verbindingen geïdentificeerd. De uitwerking wordt gekoppeld aan het voorkomen van of het gebruik door prioritaire soorten.

Criteria waaraan een goede casus moet voldoen zijn de aanwezigheid van duidelijk herkenbare macrogradiënten op landschapsschaal, problemen met versnippering, voldoende kennis van het gebied en de aanwezigheid van geschikte gidssoorten. Een voorbeeld van een geschikte macrogradiënt voor het onderzoek is de Gelderse Vallei – Veluwemassief – IJsselvallei. Hier zijn veel landschapstypen in samenhang te vinden op een duidelijke hydrologische en geomorfologische gradiënt met daarbinnen een duidelijke blauw-groene netwerkstructuur, waarbinnen (natuur)terreinen liggen in verschillende fasen van herstel die variëren in omvang, mate van versnippering en het gedeelte van de gradiënt dat ze beslaan. Ook liggen er relatief veel kansen voor de realisatie van verbindingen. Tenslotte bevat het gebied populaties van veel bedreigde prioritaire soorten die als gidssoort zouden kunnen dienen.

Dit neemt niet weg dat er meer opties zijn wat betreft casuskeuze. Andere mogelijkheden liggen bijvoorbeeld op de overgang van de Utrechtse Heuvelrug naar het rivierengebied, langs de natte as van Flevoland of in het Zuid-Limburgse heuvelland.

Spoor III: Veldonderzoek effectiviteit van kleinschalige verbindingen tussen (deel)populaties in relatie tot de aanwezigheid van bijv. groene/blauwe corridors door cultuurlandschap en ecoducten die natuurgebieden verbinden. Onderzoek verbinding populaties in veldsituatie door middel van populatiegenetisch onderzoek voor gekozen (niet te zeldzame i.v.m. analysemogelijkheden) soorten habitattypen: insecten terrestrisch (bijv. dagvlinders, loopkevers), aquatisch (bijv. kokerjuffers, haften) en planten (bijv. blauwgraslandsoorten als

Spaanse ruiter) Belangrijk aandachtspunt bij dit veldonderzoek is externe invloed op dispersie soorten, bijv. maaisel, machines, (illegaal) uitzetten. Ook grote zoogdieren (koeien, paarden, edelherten, zwijnen) kunnen soorten verplaatsen.

Synthese. Opstellen leidraad vergroten en verbinden om onderbouwde keuzes van inrichtingsmaatregelen mogelijk te maken bij het vergroten van bestaande gebieden of het kleinschalig verbinden van gebieden zodat macrogradiënten hersteld kunnen worden. De leidraad wordt gebiedsoverstijgend opgesteld zodat deze voor alle landschappen bruikbare informatie oplevert.

3.6 Budget

Voor dit onderzoek is er een budget beschikbaar € 350.000,00 - € 500.000,00 incl. btw. Het minimumbedrag beperkt de omvang van het voorgestelde veldonderzoek; het moet dan worden gezien als een eerste verkenning, als basis voor vervolgonderzoek. Bij het maximale bedrag is het een optie om het project in te vullen via het inzetten van een promovendus met begeleiding door onderzoekers van verschillende disciplines. BIJ12 zal in de aanbesteding van de marktpartijen graag ideeën willen over andere invullingen. De looptijd van het onderzoek bedraagt 3 tot 4 jaar.

Bijlagen

Bijlage A Vragenlijst marktconsultatie

De als bijlage A(excelbestand) opgenomen vragen vormen de kern van deze marktconsultatie. Wij verzoeken u om, na kennisneming van de aan u verstrekte stukken, antwoord te geven op de gestelde vragen. Uw antwoorden op deze vragen kunnen, conform de planning weergegeven in par. 2.4 via de berichtenmodule in TenderNed indienen. In de berichtenmodule kunt u uw antwoorden in het excelbestand(dus niet in pdf) uploaden.

Uw opmerkingen en/of aanvullingen mogen van diverse aard zijn, en kunnen dus betrekking hebben op alle aspecten van de opdracht, zoals financiële, organisatorische, praktische, technische, juridische aspecten en planningsaspecten als doorlooptijd en volgordeijkheid.